

Za gospodarje

Maribor, dne 3. novembra 1937

I. Banovinska sadjarska razstava in sadni sejem v Mariboru

Zadnjih smo poročali na kratko, da je otvoril ban v soboto 23. oktobra v Mariboru v unionski dvorani I. banovinsko in največjo sadno razstavo v naši državi, ki je bila združena z vzorno urejenim sadnim sejmom.

Ban dr. Natlačen je izrekel prirediteljem pohvalno priznanje, katerega so bili tudi deležni od strani številnih obiskovalcev, ki so v minulem tednu obiskovali v obilnem številu privlačno razstavo. Največ truda sta imela z organizacijo in ureditvijo razsave kot take in tudi sejma g. Josip Priol, ravnatelj mariborske Vinarske in sadjarske šole, ter g. Aplenc, ki je vzgojil na istem zavodu že cele generacije vzornih kmečkih sadjarjev.

Mariborska razstava je bila v vsakem oziru posrečena, poučna, za naš sadni trg dobičkanosna in skoraj cel teden spremljana od najlepšega vremena.

Poučni in zanimivi oddelki razstave

Na mlajše obiskovalce je vplivala razstava poučno, ker so videli na lastne oči prav vse, kar zanima zanimati pravega in naprednega sadjarja. V veliki unionski dvorani so bile na ogled vse najmodernejše sadne škroplilnice, aparati in kotli za izdelovanje sadnih sokov, sadni mlini in stiskalnice ter stroji za sortiranje sadja. Razne trdike so razstavile umetna sadna gnojila in je bilo videti na slikah ter sadju uspehe gnojenja.

Mariborska vinarska šola je nazorno pokazala izborna sadja, katero je obrodilo, ker je bilo drevje pravilno gnojeno in škropljeno, ter sadne sorte, ki so vrgle klavern sad brez gnoja in škropliva.

Zanimiv ter poučen je bil pravilno naložen voz za prevoz sadja. Videti je bilo model sadovnjaka v ravnini in sadovnjaka v bregoviti legi.

Zelo so zanimali mlajše obiskovalce vsi mogoči dobro izdelani modeli večjih ter manjših sadnih sušilnic, katere si utirajo pri nas zelo naglo pot kot moderen nado-

mestek za nekdanje priproste kmečke sušilnice, s katerimi so se ponašali pred dobrih 50 leti naši boljši ter večji kmečki domovi.

Poučno je vplivalo dalje skladiščenje sadja na premakljivih lesah in v holandskih zabojih. Razstavljeno je bilo razno sadjarsko orodje, najbolj razširjeni čebelni panji, najvažnejše čebelarске potrebščine in slike o pomenu čebel za oploditev cvetja sadnega drevja.

Kako teknejo in kak okus imajo razni sadni sok, kateri se dajo pripraviti z razstavljenimi aparati, se je lahko vsak prepričal v poskuševalnici poleg velike unionske dvorane, kjer je bila tozadevna razstava mariborske sadjarske šole.

Poleg sokov je bilo videti na razstavi visoke piramide sadnih konzerv, katere je poslala na ogled sadjarska šola, gospodinj-ska šola mariborskih šolskih sester, Podravska industrija sadnih sokov in Sadjarska podružnica za Maribor in okolico.

Dalje časa se je pomudil vsak obiskovalec v onem oddelku, kjer je gledal najvarnejše sadne škodljivce nad in pod zemljo ter razne preparate sadnih škodljivcev ter bolezni. Predočeno je bilo tudi zatiranje sadnih škodljivcev in obramba napram najhujšemu sovražniku sadjarstva — zajcu.

Z veseljem so si ogledovali bodoči sadjarji drevesničarstvo na vrtu Zadrúžne gospodarske banke, pri katerem je sodelovalo več drevesničarjev. Poučni oddelki iz te panoge je sestavil g. Ivan Dolinšek, drevesničar v Kamnici pri Mariboru.

Pri poučnem delu sadne razstave so se postavile razne Sadjarske podružnice, katere so dale na razpolago najlepše zbirke in izbore sadja.

Razstavljeno je bilo na galeriji velike unionske dvorane izredno lepo, debelo ter raznovrstno sadje iz južnejših sadorodnih banovin naše države.

Sadni sejm

V obsežni dvoriščni lopi pri Unionu je bil razvrščen po posameznih sadjarskih podružnicah sadni sejm, na katerem je bilo

videti najbolj izbrano, sortirano in v zaboje zloženo ter v svileni papir ovito sadje.

Na vzorno urejenem sadnem sejmu je bilo naprodaj na licu mesta okrog 2000 ameriških zabojev in krog 250 kabinetnih zabojev. Sadja je bilo na sejmu za dobre štiri vagona.

Sadno blago so poslale na sejm štajerske in dolenske sadjarske podružnice zgoraj omenjeno količino.

Pri posameznih članih podružnic, katere so poslale sadje na sejm, je bilo na prodaj še 80 do 100 vagonov. Vsak, kateri se je zanimal za sadni nakup, je dobil natančne podatke od razstavnega odbora.

Spravljanje semenskega krompirja

Vsi znaki kažejo, da bo prihodnje pomlad pomanjkanje semenskega krompirja. Kmetovalci se v njih lastno korist opozarjajo, da varujejo krompir gnitja in vsega, kar mu kvari vrednost za seme, to je zlasti premočno odganjanje. Krompir, ki premočno odganja, je zanič za seme. To mora vedeti vsak kmet in mora znati tudi to škodo preprečiti. Kdor ni poskrbel za dobro ukletenje vsega krompirjevega pridelka, naj to napravi vsaj za ono množino, ki jo bo rabil za seme. Ta krompir naj skrbno odbere in ga spravi v zračno, ne pretoplo klet. Ako je krompirjeva klet že polna, spravite lahko semenski krompir v kak drug primeren prostor, ki naj bo suh in zračen. Svetel prostor je boljši kakor temen, ker napravi krompir močne zelene kali, ki se ne polomijo in ki iz njih poženejo krepke rastline. Spodaj naredite eno ped nad zemljo pod iz desk, tako da ostanejo vmes špranje, okoli sten pa ravno tak opaz. Kadar nastopi mrzlejša vreme in je nevarnost, da bi krompir začel zmrzovati, ga je treba v taki zaslini shrambi dobro pokriti s slamo ali s čim drugim. Najprimernejša temperatura v shrambi za krompir je 2—5 stopinj Celzija; nad osem stopinj Celzija se pa toplina nikakor ne sme dvigniti. Opazujte toplino na toplomeru, ki ga obesite v klet, oziroma v dotično shrambo in okna ponoči pridno odpirajte, če je to potrebno.

Krompir se lahko dobro spravi tudi v podsignici, ki pa mora biti pravilno napravljena. V podsignicah, ki so izkopane v suho zemljo in pravilno napravljene, se krompir mnogo bolje ohrani kakor v sla-

bih kletih. V mokri zemlji, kjer se vlaga počasi odceja, pa krompir v jami rad gnije.

Podsignica naj bo izkopana čisto plitvo (15—20 cm), da ni pretopla. Krompir zložimo tako, da ima obliko strehe, kup bodi spodaj širok 1.30—1.50 m, visok pa v sredi 80—100 cm. Dolžina je lahko poljubna. Jako dobro je, če napravimo po dolgem v sredini kupa kanal iz lat, ki naj bo visok kakih 20 cm, obe stranici tega trikota pa naj znašata približno 30 cm. Med latami morajo biti špranje. Ta kanal na dnu kupa omogoča kroženje zraka po zasipnici. V isto svrhu služi lahek tram, ki ga položimo na vrhu kupa in ovijemo s slamo tako, da gleda vse skupaj malo ven iz kupa. Ko je kup izgotovljen, ga pokrijemo najprej čisto plitvo s suho zemljo, vrh kupa pa pustimo še nepokrit. Da se krompir preveč ne omaže od zemlje, razprostremo na kup najprej nekaj slame. Ko nastopi hujši mrz, šele pokrijemo kup z debelejšo plastjo zemlje, tako da znaša skupna debelina zemlje kakega pol metra. Če je posebno ostra zima, naložimo še nekoliko gnoja, ki varuje krompir mraza.

Ljudski pravnik.

Stara pot k cerkvi. Z. B. v N. S. Že nad 30 let uporabljate neko krajšo, lepšo pot k cerkvi, lastnik zemljišča, preko katerega teče, pa Vas je začel naganjati na daljšo. Vprašate, ali Vam sme zabraniti krajšo pot. — Ako res že 30 let uporabljate (brez prekinitve, ki bi trajala tri leta) krajšo pot brez prošnje in brez sile, ste pravico do nje priposestvovali in Vam sosed poti ne more več uspešno zabraniti. Ako bi Vam delal ovire, ga lahko tožite na priznanje Vaše pravice.

Zaščita glede ostanka izročnine. K. A. v Zg. S. Leta 1924 ste prevzeli posestvo in se zavezali staršem žene izplačati 20.000 din. Dolgujete jim še 5000 din in vprašate, ali Vam pritiče za ta ostanek zaščita in kako bi jo dosegli, ko Vam je starši nočejo priznati. — Zaščita Vam pritiče in ste dolžni ostanek, znižan na polovico, odplačati v 12 letnih obrokih. Ako bodo starši hoteli več, Vas bodo morali tožiti in boste takrat uveljavljali, da ste zaščiten kmet. Kak rok tu ni določen. Lahko pa starši ugovarjajo, da ste Vi v boljšem gmotnem položaju nego oni; v tem slučaju (ako je dokazano) ne veljate zaščite.

Plača nočnega čuvara. H. L. v L. Do februarja ste bili pri TPD zaposleni kot lesni delavec z dnevno plačo 38 din. Na odredbo obratovodje ste morali nato prevzeti službo nočnega čuvara, pri čemur Vam pa plačujejo le 3.80 din na uro. Vprašate, ali ne bi mogli dobiti svoje prejšnje, višje plače in ali bi jo mogli izterjati tudi za nazaj. — V kolikor Vam je službodajalec upravičen odpovedati službo, Vam sme odrediti tudi drugi posel in zmanjšati plačo. Velja pa to zmanjšanje šele po pretekli odpovedni dobi. Torej bi Vam morali za tisti čas, kolikor bi trajala odpovedna doba, plačati staro plačo, potem pa se morate zadovoljiti z zmanjšano. Razliko lahko iztožite tekom treh let.

Plača za nedeljsko delo. Isti. Pravite, da Vam za opravljanje čuvajniške službe ob nedeljah in cerkvenih praznikih ne izplačujejo tako zvanih nedeljskih nagrad v obliki 50%, kakor to predvideva kolektivna pogodba. — Ako kolektivna pogodba velja tudi za Vas, odnosno Vašo službo, lahko sodnim potom izterjate nagrade, tudi za nazaj. — Zakon o zaščiti delavcev sicer prepoveduje vsako nedeljsko delo in določa, da ga mora delodajalec plačati s 50% poviškom. Za ostale praznike prepoveda svobodnemu sporazumu med delodajalci in delavci, kdaj naj se dela in kdaj ne. Je pa sporno vprašanje, ali nočni čuvaji spadajo k pomožnemu osebju, za katero veljajo določila zakona o zaščiti delavcev. Večina sodišč stoji na stališču, da navedeni zakon ne velja za nočne čuvaje. Ministrstvo za socialno politiko je namreč 19. maja 1931 izdalo odločbo, da se vratarji, čuvaji, služabniki in drugi, ki so sprejeti za izvrševanje pomožnih poslov pri obratih industrijskih, prometnih in njim podobnih podjetij, ne smatrajo za pomožno osebje po zakonu o zavarovanju delavcev glede odredb o delovnem času, ker te osebe nimajo neposredne zveze z organiziranim delom podjetja.

Spor radi meje po mapl. Kr. IV. v K. Med Vašim in sosednim zemljiščem stoje mejniki že 40 let drugače kot pa kaže mejo mapa. Vi se pri košnji vedno držite meje po mejnikih, sosed pa bi rad mejo po mapl in pase po slednji. — Ako ste Vi (vštevši Vaše prednike) že 30 let neprekinjeno izvrševali v s a posestna dejanja na svetu, ki ga kažejo mejniki v naravi in ne meja, ki jo kaže mapa. Ako pa je pred

potekom teh 30 let začel sosed pasti preko meje, ki jo kažejo mejniki, je pač meja sporna in Vam svetujemo, da jo z lepega določite. Najboljše bi bilo, da si sporni kos zemlje razdelita. — Brežič, ki ga omenjate, lahko skopljete, ako leži nesporno na Vašem in ni sosed skozi zadnja tri leta izvrševal na njem nikake služnostne ali siceršnje pravice.

A. Macuh. Ko ste ob nakupu posestva zaupali zatrjevanju prodajalca, češ, da bo v prihodnje obilo denarja, ste žal sam kriv, ko ste se na take obljube, o katerih ste vendar morali vedeti, da so brez prave podlage, prevzeli obvezo, plačati visoko kupnino, katere potem niste zmogli in so Vam posestvo na dražbi prodali. Ponavljamo, da v zakonih žal ni najti osnove, temeljem katere bi mogli doseči povračilo škode, ki jo trpite, ko ste v kupljeno posestvo vtaknili mnogo denarja, dela in truda, pa Vam je bilo potem na dražbi prodano.

Sadje na vejah, visečih preko meje. Isti. Navedeno sadje smete potrgati, vendar pazite, da ne boste pri tem stopili na sosedov svet, ker bi Vas sicer smel tožiti radi motenja posesti.

Vprašanja in odgovori

Pogoji za službo občinskega tajnika. A. T. v P. S sedanjim občinskim tajnikom niste zadovoljni. Imate pripravnega mladenciča in bi radi vedeli, pod kakimi pogoji bi ga mogli nastavit. — Pogoji so precej strogi. Občinski tajnik mora biti predvsem najmanj 21 let star in je moral odslužiti obvezni rok pri stalnem kadru, razen ako ni vojaške službe oproščen. Od 1. januarja 1937 naprej se smejo za občinske tajnike postaviti v mestnih, tržkih, zdraviliških in takih občinah, ki imajo 3000 ali več prebivalcev, le osebe, ki imajo vsaj popolno srednjo ali tej enako strokovno šolo z zaključnim izpitom, tri leta pripravljalne službe ter dovršeni tečaj iz § 91 zakona o občinah. V podeželskih občinah, ki imajo do 5000 prebivalcev in kojih davčna osnova ne presega 150.000 din letno, ter v ostalih, preje ne navedenih občinah, se smejo postaviti osebe, ki imajo vsaj štiri razrede srednje ali njej enake strokovne šole, tri leta pripravljalne službe ter dovršeni tečaj iz § 91 zakona o občinah. Zahtevano kvalifikacijo lahko sprejeda ban s svoje odločbo, katero pa izda samo onim občinskim uslužbencem, ki so

že vsaj pet let odlično vršiti službo občinskega tajnika.

Državna tekstilna šola v Kranju. S. F. v K. Namen te šole je vzgojiti dobre tekstilne uradnike za tekstilno industrijo. V šolo se sprejemajo prvenstveno kandidati z daljšo (najmanj enoletno) tvorniško prakso in absolviranimi štirimi razredi srednje ali meščanske šole z završnim izpitom. Prijavitelji opravljajo sprejemni izpit in imajo izmed teh prednost oni, ki so redno obiskovali večerne tekstilne tečaje, oni z daljšo tovarniško prakso in oni, ki so bili prejšnje leto odklonjeni radi pomanjkanja prostora na zavodu. Pouk traja dve leti. V prvi letnik se sprejme le 24 učencev. Letos je ravnateljstvo sprejemalo prijave za 1. letnik od 26. avgusta dalje, a so bila že v prvih dneh vsa prosta mesta zasedena. Pouk prične 7. septembra. — Večerni tečaji so namenjeni predvsem delavstvu tekstilnih tovarn v Kranju za pridobitev najpotrebnejšega teoretskega znanja iz tekstilne stroke. Poleg večernih tečajev se na šoli prirejajo tudi praktični tečaji iz tkalstva, katerih namen je izveščati nezaposlene delavce in jim s tem omogočiti lažjo zaposlitev v tekstilnih podjetjih.

Kdo daje posojila? O. I. v T. T. J. Pr. Posojila dajejo sicer razni denarni zavodi v Mariboru, a le proti vključbi zastavne pravice (hipoteke) na prvem mestu.

Zdravniških nasvetov ne dajemo.

Gospodarske novice

Naša izvozna bilanca za leto 1937 aktivna za 770 milijonov dinarjev. Po uradni ugotovitvi je bilo letošnjega septembra izvoženega iz naše države 422.330 ton blaga (lani 358.100 ton) v skupni vrednosti 591,2 milijonov din, napram 504,2 milijonom pred enim in 272,8 milijonom pred petimi leti, ko je bil naš izvoz najnižji. V teku enega leta je porasel izvoz za 17,4%, v dveh letih za 54% in v petih letih za 116%. Treba še to posebej pripomniti, da se izvoz iz Jugoslavije najbolj razvija na jesen in da bo v bodočih mesecih še znatno poskočil. V septembru se je dvignil znatno tudi naš uvoz, kar povzročajo trgovske pogodbe, katere vse predvidevajo porast izvoza samo v zvezi z dvigom uvoza iz dotične države. Letošnji september smo uvozili 118.890 (81.000) ton blaga v vrednosti 488,3 milijonov din, napram

373,1 milijonom v istem mesecu lani, kar znači porast za 38,3%. Septembra beležimo radi ojačenega izvoza v zunanji trgovini pribitek 103,6 milijonov din, napram 151 milijonom lani. Od novega leta znaša izvoz 4.551,9 in uvoz 3.782,3 milijonov din. Prebitok v naši zunanji trgovini znaša od novega leta 769,6 milijonov din. Lani smo bili istočasno pasivni za 102,9 milijonov din in to radi sankcij napram Italiji. Naša trgovska bilanca se je zboljšala v teku enega leta za 873 milijonov din.

Sejska in tržna poročila

Mariborski živinski sejem 26. oktobra in mestne cene. Priganjih je bilo 15 konj, 10 bikov, 100 volov, 480 krav in 22 telet, skupaj 627 komadov, prodanih je bilo 388 komadov. Cene so bile naslednje: debeli vol 4.60—1 din za 1 kg žive teže, poldebeli vol 3.75—5.50, plemenski vol 3.40—4.75; bik za klanje 3.50—5, klavne krave debele 4 do 7.75, plemenske 3.25—4, krave klobasarice 2.25—3.60, moznice 3.25—4, breje 3.10 do 3.60, mlada živina 4—5.50, teleta 5—6.75. — Mestne cene: volovsko meso prve vrste 10—13 din, druge vrste 8—10, meso od bikov, krav, telic 6—12, teletje meso prve vrste 10—12, druge vrste 8—10, svinjsko meso sveže 10—14 din za 1 kg.

Cene živini in mesu v Kranju z dne 25. oktobra: vol prve vrste 6.50 za 1 kg, druge vrste 6 din, tretje vrste 5.50; telice prve vrste 6.50, druge vrste 6, tretje vrste 5.50; krave prve vrste 5.50, druge vrste 5, tretje vrste 4.75; teleta prve vrste 8 din, druge vrste 7; prašiči špeharji 9, pršutarji 7 din, osem tednov stari pujski 90—150 din komad. — Goveje meso prve vrste prednji del 10 din za 1 kg, zadnji del 12 din, druge vrste prednji del 8, zadnji del 10, tretje vrste prednji del 7, zadnji del 9 din; svinjina 16 din, svinjska mast 19 din, slanina 20—24 din.

Cene na živinskem sejmu v Ljubljani. Priganjih je bilo (v oklepajih število proganih glav): 77 (22) volov, 58 (19) krav, 26 (18) telet, 28 (3) prašičev, 620 (88) prašičkov za rejo, 101 (30) konj in 13 (3) žrebet. Cene so bile: vol prve vrste 5.50 do 6, druge vrste 4.75—5.25, tretje vrste 4—4.50; debele krave 4—5.50, klobasarice 2.50—3.50, teleta 7—8 din za kilogram žive teže; prašički za rejo 100—200 din komad, konji po kakovosti in velikosti 400 do 3500 dinarjev za komad.